

วารสารพุทธศิลปกรรม JOURNAL OF BUDDHIST ARTS

01

ปีที่ 7 ฉบับที่ 1 มกราคม - มิถุนายน 2567 | Vol. 7 No. 1 | January - June 2024

ISSN : 1905-534x (Print) ISSN : 2697-6099 (ONLINE)

บัณฑิตศึกษา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่

การบูรณาการศิลปะบำบัดแบบองค์รวม เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่าง
ยั่งยืน ของชุมชน นวัตวิถีบ้านป่าตาล ต.บวกค่าง อ.สันกำแพง จ.เชียงใหม่
Integrating Holistic Art Therapy to Develop Sustainable Quality
of Life of the Nawat Withi Community, Ban Pa Tan, Buak Khang
Subdistrict, San Kamphaeng District, Chiang Mai Province

ลิปิกร มาแก้ว

วิทยา พลวิฑูรย์, เนติ พิเคราะห์, น้าฝน อุ่นฤทธิ์

Lipikorn Makaew

Withaya Phonwithun, Neti Phikroh, Namfon Unrit

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา

Rajamangala University of Technology Lanna

Corresponding Author, Email: lipikornart@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้ใช้แนวคิดศิลปะบำบัด คือ ศาสตร์แห่งการเยียวยาที่ใช้กิจกรรมทางศิลปะเป็นสื่อกลาง ช่วยให้ผู้คนได้จัดการกับอารมณ์ความรู้สึก ความคิด และประสบการณ์ต่างๆ อย่างสร้างสรรค์ เหมาะสมสำหรับทุกเพศทุกวัยหรือผู้ที่มีความบกพร่องทางร่างกายและจิตใจ เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตและฟื้นฟูสุขภาพจิต นำไปสู่ชีวิตที่มีความสุขและสมดุล การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 3 ประการ ได้แก่ 1) เพื่อศึกษารูปแบบการพัฒนาผลิตภัณฑ์โดยประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาพื้นบ้านป่าตาล จังหวัดเชียงใหม่ บูรณาการกับแนวคิดศิลปะบำบัดแบบองค์รวม 2) เพื่อศึกษาความต้องการของผู้ผลิตสินค้าชุมชนบ้านป่าตาล จังหวัดเชียงใหม่ ในการยกระดับทักษะด้านศิลปะเพื่อสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ชุมชน และ 3) เพื่อศึกษารูปแบบการเผยแพร่องค์ความรู้ของปราชญ์ชาวบ้านผู้ผลิตสินค้าชุมชนบ้านป่าตาล จังหวัดเชียงใหม่ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ครูภูมิปัญญา ปราชญ์ชุมชน และผู้สูงอายุของชุมชนนวัตวิถีบ้านป่าตาล ต.บวกค่าง อ.สันกำแพง จ.เชียงใหม่

ผลการวิจัยพบว่า 1. รูปแบบการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนโดยประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาพื้นบ้าน ป่าตาล จังหวัดเชียงใหม่ บูรณาการกับแนวคิดศิลปะบำบัดแบบองค์รวม พบว่า ได้มีการออกแบบผลิตภัณฑ์ในรูปแบบใหม่ คือ โคมล้านนาเทคนิคสีน้ำมันลอยน้ำ โคมล้านนาเทคนิคเพนต์ ตุงใยศิลปะการตัดกระดาษล้านนา และตุ้มแม่พิมพ์ฉลุลายล้านนา 2. ความต้องการของผู้ผลิตสินค้าชุมชนบ้านป่าตาล จังหวัดเชียงใหม่ ในการยกระดับทักษะด้านศิลปะเพื่อสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ชุมชน พบว่า 1) ความต้องการเรียนรู้เทคนิคการออกแบบใหม่ๆ ผู้ผลิตสินค้าชุมชนบ้านป่าตาลต้องการเรียนรู้เทคนิคการออกแบบใหม่ๆ เพื่อนำมาพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มีความสวยงาม ทันสมัย 2) ความต้องการเรียนรู้การใช้สีและวัสดุที่หลากหลาย ผู้ผลิตสินค้าชุมชนบ้านป่าตาลต้องการเรียนรู้การใช้สีและวัสดุที่หลากหลาย เพื่อเพิ่มลูกเล่นให้กับผลิตภัณฑ์ และ 3) ความต้องการเรียนรู้การผสมผสานศิลปะล้านนากับศิลปะสมัยใหม่ ผู้ผลิตสินค้าชุมชนบ้านป่าตาลต้องการเรียนรู้การผสมผสานศิลปะล้านนากับศิลปะสมัยใหม่ เพื่อสร้างเอกลักษณ์ให้กับผลิตภัณฑ์ 3. รูปแบบการเผยแพร่องค์ความรู้ของปราชญ์ชาวบ้านผู้ผลิตสินค้าชุมชนบ้านป่าตาล จังหวัดเชียงใหม่ ได้แก่ การถ่ายทอดองค์ความรู้ การสาธิตการผลิต การถ่ายทอดองค์ความรู้ผ่านสื่อ และการจัดตั้งแหล่งเรียนรู้ รวมไปถึงการสร้างแบรนด์ “โคมและตุงใยบ้านป่าตาล” เพื่อเป็นการสร้างเอกลักษณ์ให้กับผลิตภัณฑ์ การส่งเสริมการตลาดของโคมและตุงใยผ่านช่องทางต่างๆ ให้เข้ากับยุคสมัยปัจจุบัน

คำสำคัญ : การบูรณาการ, ศิลปะบำบัดแบบองค์รวม, คุณภาพชีวิตอย่างยั่งยืน, ชุมชนนวัตกรรม
บ้านป่าตาล

Abstract

This research study employs the concept of art therapy, a healing practice that utilizes artistic activities as a medium for individuals to constructively manage their emotions, thoughts, and experiences. Art therapy is suitable for all ages and individuals with physical or mental disabilities, aiming to enhance life skills and promote mental well-being, leading to a happier and more balanced

life. This research encompasses three objectives: 1) To examine the development model of community products by applying local wisdom of Pa Pa Tal Village, Chiang Mai Province, integrated with a holistic art therapy approach. 2) To investigate the needs of community product producers in Pa Pa Tal Village, Chiang Mai Province, in terms of enhancing their artistic skills for community product creation and 3) To explore the knowledge dissemination model of local wisdom holders who produce community products in Pa Pa Tal Village, Chiang Mai Province. This qualitative research involves a target group consisting of local wisdom teachers, village elders, and senior citizens from the Nawattana Witthi Pa Pa Tal community, Tambon Buak Khang, Amphoe Sankampaeng, Chiang Mai Province. The findings reveal the following:

1. Community Product Development Model: The integration of local wisdom from Pa Pa Tal Village, Chiang Mai Province, with a holistic art therapy approach has led to the design of new community products, including: Lanna-style oil-on-water lanterns, Painted Lanna-style lanterns, Lanna-style paper cutting art hangings and Lanna-style stencil-cut hangings
2. Needs of Community Product Producers: The study identifies the needs of community product producers in Pa Pa Tal Village, Chiang Mai Province, in enhancing their artistic skills for community product creation:
 - 1) Need to Learn New Design Techniques: Producers desire to learn new design techniques to enhance the beauty and modernity of their products.
 - 2) Need to Learn the Use of Diverse Colors and Materials: Producers seek to learn the application of diverse colors and materials to add variety and visual appeal to their products and
 - 3) Need to Learn the Integration of Lanna Art with Modern Art: Producers aspire to learn how to integrate Lanna art with modern art to create unique and distinctive products.
3. Knowledge Dissemination Model: The knowledge dissemination model employed by local wisdom holders in Pa Pa Tal Village, Chiang Mai Province, encompasses: Knowledge Transfer: Direct transmission of knowledge

from experienced individuals to novices. Production Demonstrations: Practical demonstrations of product creation techniques. Knowledge Dissemination through Media: Utilization of various media channels, such as manuals, videos, and online resources, to share knowledge. Establishment of Learning Centers: Creation of dedicated spaces for knowledge sharing and skills development. Additionally, the study highlights the importance of brand building, “Pa Pa Tal Lanterns and Hangings,” to establish a unique identity for the products. Effective marketing strategies are also emphasized to promote the products through various channels, aligning with contemporary trends.

Keywords: Integration, holistic art therapy, sustainable quality of life, the Nawat Withi Community, Ban Pa Tan.

บทนำ

ศิลปะบำบัดในแนวทางมนุษยปรัชญาให้ความสำคัญกับ “กระบวนการ” ที่เกิดขึ้นระหว่างการบำบัด บทฝึกหัดการระบายสี วาดภาพ วาดลายเส้น และปั้นดินด้วยกระบวนการที่มีความงดงามประณีตและความสงบ จะสร้างสุนทรียภาพให้เกิดขึ้นในตัวของผู้รับการบำบัด จุดประสงค์เพื่อนำพาผู้รับการบำบัดไปสู่ความสมดุลทางร่างกายและจิตใจ ส่งเสริมและฟื้นฟูทั้งด้านร่างกาย พลัทธิวิต อารมณ์ความรู้สึก และบุคลิกภาพของผู้รับการบำบัดอย่างเป็นองค์รวม จนถึงยกระดับคุณค่าทางจิตวิญญาณโดยผ่านกระบวนการทำงานด้านศิลปะ (วศมนตร์ ทรัพย์สินชัย และมัทธนี ปราโมทย์เมือง, 2548: 15-16) ดังเช่น การใช้ศิลปะบำบัดกับผู้ต้องขังได้ลงมือสร้างสรรค์ผลงานบนกำแพงเรือนจำด้วยฝีมือตนเองเพื่อใช้เป็นที่พักสายตาภายในเรือนจำและเผยแพร่ผลงานสู่สาธารณชน ทำให้ผู้ต้องขังที่เข้าร่วมโครงการมีความสุขความภาคภูมิใจความนับถือในตนเองเสริมกำลังใจสำหรับการเริ่มต้นชีวิตใหม่เมื่อพ้นโทษ (พิเศษ โพพิศ, 2561: 249) การใช้ศิลปะ นับเป็นการบำบัดเพื่อผ่อนคลายและปลดปล่อยอารมณ์อย่างสร้างสรรค์ การแสดงออกดำเนินผ่านศิลปะรูปแบบต่างๆ เช่น การวาดภาพ ประติมากรรม ภาพต่อกัน และการทอผ้า พบว่าการแสดงออกอย่างสร้างสรรค์ช่วยให้ผู้ป่วยจิตเวชมีสมดุลทางอารมณ์ได้ดีขึ้นรับรู้อารมณ์ได้มากขึ้น ควบคุมอารมณ์ได้ดีขึ้น มีสมาธิดีขึ้น และคลายความเครียดได้ นอกจากนี้

นี่ยังเป็นหนึ่งในวิธีที่ดีที่สุดในการผ่านช่วงเวลาที่ยากลำบากในชีวิต (สายอักษร รักคง, 2563: 65) ซึ่งการใช้ศิลปะบำบัดนับเป็นการทำจิตบำบัดรูปแบบหนึ่งเป็นวิธีการบำบัดพื้นฐานของจิตวิเคราะห์ผ่านการฉายภาพจิตออกมาทางภาพวาด สำหรับการสื่อสารด้วยภาพวาดนั้นง่ายกว่าการพูดโดยตรง จึงเหมาะสำหรับการนำไปสู่การเพิ่มช่องทางการช่วยเหลือ รวมถึงเป็นการเข้าถึงและเยียวยาสภาวะจิตใจเด็กและเยาวชนผู้ถูกระทำได้อย่างละมุนละม่อม และการสร้างบรรยากาศที่อ่อนโยนนั่น มีผลต่อความสุขทางใจของเด็กและเยาวชนที่เข้ามาขอรับการช่วยเหลือ ช่วยลดความซึมเศร้า ความเหงา และความหวาดวิตกจากประสบการณ์คุกคามอันส่งผลกระทบรุนแรงต่อจิตใจของผู้ถูกทารุณกรรม (อินยวณันท์ ปุณณารัตนะ และคณะ, 2566: 120) อีกทั้ง การออกแบบสื่อศิลปะบำบัดความเครียดเพื่อส่งเสริมสุขภาวะจิตในวัยทำงาน คือ 1) ระบายสี 2) กิจกรรมระบายสีจากภาพธรรมชาติ 3) ประยุกต์สร้างสรรค์ สื่อศิลปะบำบัดทั้งสามกิจกรรมมีส่วนช่วยให้ผู้บำบัดมีภาวะทางอารมณ์ที่สมดุล มีสติสมาธิ และช่วยให้มีความคิดสร้างสรรค์ช่วยพัฒนาสุขภาพจิตที่ดีในวัยทำงาน (พรนภา สุขมูลศิริ, 2564: (3)) รวมไปถึงการนำเสนอผลงานพุทธศิลป์ชิ้นนี้ได้นำแก่นและจุดมุ่งหมายของการเดินจงกรมหรือการทำ “ทักษิณาวรรต” เพื่อเป็นการฝึกสติ ฝึกให้กายรู้เมื่อมีสติ จึงเกิดเป็นสมาธิ เมื่อเข้าถึงสมาธิ ปัญญาจึงเกิด ด้วยองค์ประกอบทางความคิดนี้ กลายเป็นแนวความคิดที่นำมากำหนดรูปทรงทางศิลปะ 3 ส่วน ได้แก่ สติ สมาธิ และปัญญา (ดร.ท สิริรัตน์, 2565: 1571)

ศิลปะบำบัดในแนวทางมนุษยปรัชญานี้ เมื่อนำมาผสมผสานกับภูมิปัญญาล้านนา จะเป็นแนวทางการบำบัดที่มีประสิทธิภาพ ช่วยส่งเสริมสุขภาพกายและจิตใจ พัฒนาบุคลิกภาพ และยกระดับคุณค่าทางจิตวิญญาณ เหมาะสำหรับผู้ที่ต้องการเยียวยาตนเอง พัฒนาศักยภาพ และเชื่อมโยงกับวัฒนธรรมล้านนา ในกรณีเมืองเชียงใหม่เป็นเมืองที่มีความหลากหลายของกลุ่มชนชาติพันธุ์ เป็นศูนย์กลางของอาณาจักรล้านนาระยะต่ออดีต ก่อเกิดประเพณีพิธีกรรมวัฒนธรรมอันดีงามสืบเนื่องต่อกันมาอย่างยาวนาน องค์ความรู้ภูมิปัญญางานช่างของช่างล้านนา มีการสืบทอดต่อกันมาจนถึงปัจจุบัน ในปี 2560 องค์การยูเนสโก ได้ประกาศให้จังหวัดเชียงใหม่ได้รับเลือกเป็นเมืองสร้างสรรค์ประเภท Crafts and folk art (หัตถกรรมและศิลปะท้องถิ่น) ซึ่งเป็นเมืองที่มีวัฒนธรรมและกิจกรรมสร้างสรรค์ผสมผสานเข้าด้วยกันเป็นส่วนหนึ่งของเศรษฐกิจและสังคมของเมือง เป็นจังหวัดที่มีการใช้งานศิลปะการออกแบบ วัฒนธรรม และความคิดสร้างสรรค์ เป็นองค์ประกอบหลักในการพัฒนาเมืองอย่างยั่งยืน ชุมชนบ้านป่าตาล เป็นชุมชนไทยองที่มีเอกลักษณ์ด้านภาษา วิถีชีวิตความเป็น

อยู่เกษตรกรรมทำนาทำไร่เป็นหลัก สัมพันธ์กับธรรมชาติสิ่งแวดล้อม ประเพณีวัฒนธรรมที่งดงามสืบทอดจากรุ่นถึงรุ่น มีต้นทุนบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญด้านวัฒนธรรม งานฝีมือ การบริหารจัดการ งานบริการ ซึ่งบุคคลเหล่านี้ได้มาเข้าร่วมเป็นเครือข่ายการท่องเที่ยวโอท็อป วัตวิถี บ้านป่าตาล ทั้งในรูปแบบคณะกรรมการท่องเที่ยวฯ ผู้ประกอบการ นักเล่าเรื่องชุมชน ฯลฯ รวมถึงมีธรรมชาติที่งดงาม มีโบราณสถานที่สามารถส่งเสริมเป็นแหล่งท่องเที่ยว เป็นจุดเช็คอิน และแลนด์มาร์คได้ นอกจากนี้ยังมีกองทุนหมู่บ้าน และการจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์ภายในหมู่บ้านเพื่อเป็นแหล่งทุนให้ผู้ประกอบการในชุมชนสามารถดำเนินกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการเป็นหมู่บ้านท่องเที่ยวได้ในส่วนทุนทางวัฒนธรรม ชาวบ้านป่าตาล ซึ่งเป็นชุมชนชาวยอง มักจะมีการแต่งกาย ที่เป็นเอกลักษณ์และภูมิปัญญาเป็นของตนเองที่สามารถสร้างความแตกต่างและความโดดเด่นได้ ไม่ว่าจะเป็น การจักสาน การทอผ้าชิ้น สตรีสมุนไพร(เป็นภูมิปัญญาของบรรพบุรุษซึ่งบันทึกไว้ในปืสบา/ใบลานเป็นภาษาล้านนาอายุมากกว่า 200 ปี) และงานฝีมืออื่นๆ ซึ่งทุนเหล่านี้ ชุมชนได้นำเสนอออกมาได้อย่างโดดเด่น ผ่านการแต่งกาย การใช้ภาษายอง การขายสินค้าที่มาจากทุนทางวัฒนธรรมกิจกรรมเชิงวัฒนธรรมของชุมชน ซึ่งเป็นหนึ่งในจุดขาย เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติ ไม่ว่าจะเป็น การฟ้อนยอง การตีกลองสะบัดชัย และมีการจัดงานประจำปี “งานสืบฮีต สานฮอย วิถีชีวิตชาวยอง” โดยมีการร่วมกับเครือข่ายกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆในตำบลบวกค้าง 13 หมู่บ้านและกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเชียงใหม่ สำหรับการเชื่อมโยงโปรแกรมท่องเที่ยวชุมชน แหล่งท่องเที่ยวในตำบล นอกจากวัดวาอารามที่มีอายุเก่าแก่แล้ว แหล่งท่องเที่ยวทางด้านศิลปะที่สำคัญคือ บ้านจ้างนั๊ก บ้านบวกค้าง แหล่งแกะสลักหัตถศิลป์ บ้านสล่ายอง แหล่งแกะสลักผลิตภัณฑ์งานปั้นจากขี้เลื่อย OTOP 4 ดาว หมู่บ้านต้นดู่ หมู่บ้านร้อยพร้อม หมู่บ้านย่าปาย ตำบลบวกค้าง เป็นต้น ชุมชนบ้านป่าตาลก็จะเป็นครอบครัวอบอุ่นตามวิถีคนยอง ซึ่งส่งผลให้เกิดความรักความห่วงแหนท้องถิ่น ความภาคภูมิใจในเอกลักษณ์ ชาติพันธุ์ของตนเอง ทำให้เกิดจิตสำนึกในการอนุรักษ์วัฒนธรรม ภาษา ศิลปวัฒนธรรม ประเพณีของชาวยอง ไม่ให้สูญหายไปตามกาลเวลา จึงส่งผลให้ชุมชนมั่งคั่งและยั่งยืนที่สุด

โครงการวิจัยเรื่อง ศิลปะบำบัดแบบองค์รวม: การประยุกต์ใช้เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างยั่งยืนของคนในชุมชนบ้านป่าตาล จังหวัดเชียงใหม่ เป็นโครงการที่มีผู้เกี่ยวข้องและมีผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย และได้รับผลประโยชน์ตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำจนถึงปลายน้ำ จากกรณีศึกษาและวิเคราะห์ประสบการณ์ในการขับเคลื่อนโครงการพบว่ามีปัจจัยหลัก

สู่ความสำเร็จหลายด้าน และส่วนที่สำคัญที่สุดคือ การมีเป้าหมายร่วมกัน มีแรงจูงใจ มีความสามัคคี เพื่อการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน ส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตการพัฒนาตนเอง และการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิต เสริมสร้างสุขภาพที่ดีของคนในชุมชน ทั้งด้านร่างกายและจิตใจ สร้างสรรค์ประโยชน์แก่ชุมชนและสังคม ให้เป็นที่ประจักษ์และยอมรับ คงไว้ซึ่งภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่น ให้ดำรงสืบทอดต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษารูปแบบการพัฒนาผลิตชุมชนโดยประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาพื้นบ้านปาดาล จังหวัดเชียงใหม่ บูรณาการกับแนวคิดศิลปะบำบัดแบบองค์รวม
2. เพื่อศึกษาความต้องการของผู้ผลิตสินค้าชุมชนบ้านปาดาล จังหวัดเชียงใหม่ ในกิจกรรมระดับทักษะด้านศิลปะเพื่อสร้างสรรค์ผลิตสินค้าชุมชน
3. เพื่อศึกษารูปแบบการเผยแพร่องค์ความรู้ของปราชญ์ชาวบ้านผู้ผลิตสินค้าชุมชนบ้านปาดาล จังหวัดเชียงใหม่

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีการรวบรวมข้อมูลเชิงเอกสารและลงพื้นที่ภาคสนามเพื่อสำรวจข้อมูลเชิงลึก เกี่ยวกับเอกลักษณ์ อัตลักษณ์ และองค์ความรู้ภูมิปัญญาพื้นบ้านที่ทรงคุณค่า กับกลุ่มประชากร ประกอบด้วย นักวิชาการ และครูภูมิปัญญาท้องถิ่นชุมชนวัดวิจิตรบ้านปาดาล ต.บวกค้าง อ.สันกำแพง จ.เชียงใหม่ เพื่อพัฒนาศิลปะบำบัดแบบองค์รวมจากการประยุกต์ใช้เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างยั่งยืน จำนวน 2 กลุ่มผลิตภัณฑ์ คือ ครูภูมิปัญญากลุ่มผลิตภัณฑ์โคม และครูภูมิปัญญากลุ่มผลิตภัณฑ์ตุ้มโย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ การสัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วม และการจัดกิจกรรมอบรมเชิงปฏิบัติการจากนวัตกรรมการศิลปะบำบัดแบบองค์รวม เพื่อเป็นการพัฒนาต่อยอดผลิตภัณฑ์ชุมชน ได้แก่ 1) การพัฒนาผลิตภัณฑ์โคม จำนวน 2 รูปแบบ คือ รูปแบบเทคนิคสีน้ำมัน ลอยน้ำ และรูปแบบเทคนิคเพนท์สีบนโคม และ 2) การพัฒนาผลิตภัณฑ์ตุ้มโย จำนวน 2 รูปแบบ คือ รูปแบบผลิตภัณฑ์ตุ้มโย เทคนิคตุ้มโยศิลปะการตัดกระดาษล้านนา และรูปแบบผลิตภัณฑ์ตุ้มแม่พิมพ์ฉลุลายล้านนา การนำเสนอผลการศึกษาในรูปแบบพรรณนา (Descriptive Analysis) ของ

ชุมชนวัดวิไลบ้านป่าตาล ต.บวกก้าง อ.สันกำแพง จ.เชียงใหม่

ผลการวิจัย

1) รูปแบบการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนโดยประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาพื้นบ้านป่าตาล จังหวัดเชียงใหม่ บูรณาการกับแนวคิดศิลปะบำบัดแบบองค์รวม

จากการศึกษาบริบทและสภาพแวดล้อมของชุมชนวัดวิไลบ้านป่าตาล ต.บวกก้าง อ.สันกำแพง จ.เชียงใหม่ พบว่า ชุมชนบ้านป่าตาล เป็นชุมชนชาวยอง มีทุนทางวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของตนเอง มีภูมิปัญญาเป็นของตนเองที่สามารถสร้างความแตกต่างและความโดดเด่นได้ ไม่ว่าจะเป็น การจักสาน เครื่องแต่งกาย การทอผ้าชิ้นชาวยอง องค์ความรู้ด้านสมุนไพร และงานฝีมือจากองค์ความรู้ภูมิปัญญาพื้นบ้านอื่นๆ ซึ่งทุนเหล่านี้ ชุมชนได้นำเสนอออกมาได้อย่างโดดเด่น ผ่านการแต่งกาย การใช้ภาษาของ การขายสินค้าที่มาจากทุนทางวัฒนธรรม กิจกรรมเชิงวัฒนธรรมของชุมชน ซึ่งเป็นหนึ่งในจุดขาย เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติมาเยี่ยมชมและสามารถจำหน่ายสินค้าจากองค์ความรู้ภูมิปัญญาได้อย่างยั่งยืน

ดังนั้น การบูรณาการโดยการนำศิลปะบำบัดแบบองค์รวม มาพัฒนาคุณภาพชีวิตให้กับชุมชนวัดวิไลบ้านป่าตาล ต.บวกก้าง อ.สันกำแพง จ.เชียงใหม่ มีปัจจัยหลักสู่ความสำเร็จหลายด้าน และส่วนที่สำคัญที่สุด คือ การมีเป้าหมายเพื่อการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนร่วมกัน ส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิต จากการพัฒนาตนเอง และการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิต เสริมสร้างสุขภาพที่ดีของคนในชุมชน ทั้งด้านร่างกายและจิตใจ สร้างสรรค์ประโยชน์แก่ชุมชนและสังคม ให้เป็นที่ประจักษ์และยอมรับ คงไว้ซึ่งภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่น ให้ดำรงสืบทอดต่อไป โดยมีกระบวนการสังเคราะห์ให้เกิดเป็นรูปแบบสร้างสรรค์ ของกลุ่มผลิตภัณฑ์ของชุมชน 2 กลุ่ม คือ กลุ่มผลิตภัณฑ์โคม และกลุ่มผลิตภัณฑ์ตุ้มโย ดังนี้

การออกแบบสื่อวัฒนธรรมศิลปะบำบัดแบบองค์รวม ของกลุ่มผลิตภัณฑ์โคมล้านนา และกลุ่มผลิตภัณฑ์ตุ้มโย โดยแบ่งออกเป็น 2 รูปแบบ คือ แบบดั้งเดิม และแบบใหม่ จากการพัฒนาต่อยอดองค์ความรู้ภูมิปัญญาพื้นบ้าน ผลิตภัณฑ์ของชุมชน จำนวน 2 ต้นแบบ

1. การออกแบบสื่อวัฒนธรรม กลุ่มผลิตภัณฑ์โคมล้านนา

(1) ต้นแบบโคมล้านนาแบบดั้งเดิม มีการตกแต่งโดยการนำกระดาษทองลวดลายต่าง ๆ มาติดประดับตกแต่ง หรือเป็นลวดลายจากผ้า

ภาพที่ 1 ผลิตภัณฑ์โคมล้านนาแบบเดิม

(2) ต้นแบบการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์โคม โดยการนำศิลปะมาทดลองระยะแรก โดยการเพิ่มสีสัน ใช้เทคนิคสีน้ำมันลอยน้ำ และเทคนิคเพนท์สีบนโคม เพื่อเป็นการพัฒนาต่อยอดผลิตภัณฑ์ชุมชน รูปแบบเทคนิคสีน้ำมันลอยน้ำ

ภาพที่ 2 รูปแบบใหม่ที่ 1 โคมล้านนาเทคนิคสีน้ำมันลอยน้ำ

ภาพที่ 3 รูปแบบใหม่ที่ 2 โคมล้านนาเทคนิคเพนท์

การออกแบบสื่อนวัตกรรม กลุ่มผลิตภัณฑ์ตุ้มโย

(1) ต้นแบบตุ้มโยรูปแบบเดิม มีรูปทรงสี่เหลี่ยม รูปทรงหกเหลี่ยม และรูปทรงแปดเหลี่ยม ทำด้วยเส้นฝ้ายย้อมสีและไม้ไผ่ โดยใช้ไม้ไผ่เหลาเป็นซี่เล็ก ๆ ไขว่กากบาทกัน แล้วใช้ฝ้ายสีพันสานกันตามรูปทรงที่กำหนด จากศูนย์กลางออกมาเรื่อยๆ ขนาดของตุ้มโยจะเล็กใหญ่ต่างกัน ตามขนาดความยาวของไม้ไผ่ที่ทำ ปัจจุบันมีการนำตุ้มโย มาเรียงร้อยกัน หรือเป็นรูปทรงต่างๆ เพื่อใช้ในการประดับตกแต่งสถานที่ท่องเที่ยว

ภาพที่ 4 ผลิตภัณฑ์ตุ้มโยแบบเดิม

(2) ต้นแบบการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ตุ้งใย โดยใช้เทคนิคการนำศิลปะการตัดกระดาษล้านนา มาประดับตกแต่งตุ้งใย เป็นงานภูมิปัญญางานช่างการตัดกระดาษล้านนา ซึ่งลวดลายที่ได้ ล้วนได้รับแรงบันดาลใจจากธรรมชาติ จึงนำมาปรับใช้ให้เข้ากับบริบทวัฒนธรรมของท้องถิ่น เป็นอัตลักษณ์เชิงช่างล้านนา

ภาพที่ 5 รูปแบบใหม่ที่ 1 เทคนิคตุ้งใยศิลปะการตัดกระดาษล้านนา

ภาพที่ 6 รูปแบบใหม่ที่ 2 เทคนิคตุ้มแม่พิมพ์ผลุลายล้านนา

2) ความต้องการของผู้ผลิตสินค้าชุมชนบ้านป่าตาล จังหวัดเชียงใหม่ ในการยกระดับทักษะด้านศิลปะเพื่อสร้างสรรค์ผลิตสินค้าชุมชน

ชุมชนบ้านป่าตาล ตำบลบวกค้าง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ เป็นที่รู้จักกันดีในฐานะแหล่งผลิตโคมล้านนาและตุ้มยอนเลื่องชื่อ ผลิตภัณฑ์เหล่านี้ไม่เพียงสะท้อนเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมล้านนาอันงดงาม แต่ยังเป็นแหล่งสร้างรายได้หลักให้กับชาวบ้านในชุมชน

ความต้องการยกระดับทักษะด้านศิลปะ จากการสำรวจ พบว่า ผู้ผลิตสินค้าชุมชนบ้านป่าตาลมีความต้องการยกระดับทักษะด้านศิลปะเพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ของตนให้มีความสวยงาม ทันสมัย ตรงกับความต้องการของตลาด และสามารถแข่งขันได้ในยุคสมัยปัจจุบัน ความต้องการเหล่านี้ เกิดขึ้นจากปัจจัยหลักดังต่อไปนี้

1. การเปลี่ยนแปลงของรสนิยมผู้บริโภค ผู้บริโภคในปัจจุบันมีความต้องการสินค้าที่สวยงาม ทันสมัย แปลกใหม่ ผู้ผลิตสินค้าชุมชนบ้านป่าตาลจึงจำเป็นต้องพัฒนาทักษะด้านศิลปะเพื่อออกแบบผลิตภัณฑ์ที่ตรงกับความต้องการของตลาด

2. การแข่งขันที่รุนแรง ปัจจุบันมีผู้ผลิตโคมล้านนาและตุ๊กตาดินเผาจากแหล่งอื่นๆ เพิ่มขึ้น ผู้ผลิตสินค้าชุมชนบ้านป่าตาลจึงจำเป็นต้องพัฒนาทักษะด้านศิลปะเพื่อสร้างจุดเด่นให้กับผลิตภัณฑ์ของตน

3. การต่อยอดธุรกิจ ผู้ผลิตสินค้าชุมชนบ้านป่าตาลต้องการต่อยอดธุรกิจ เช่น การรับสอนทำโคมล้านนาและตุ๊กตาดินเผา การเปิดเวิร์คช็อป การจำหน่ายสินค้าออนไลน์ ซึ่งล้วนต้องอาศัยทักษะด้านศิลปะ

ตัวอย่างความต้องการของผู้ผลิตสินค้าชุมชนบ้านป่าตาล

1. ความต้องการเรียนรู้เทคนิคการออกแบบใหม่ๆ ผู้ผลิตสินค้าชุมชนบ้านป่าตาลต้องการเรียนรู้เทคนิคการออกแบบใหม่ๆ เพื่อนำมาพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มีความสวยงาม ทันสมัย ดังที่ ผู้ผลิตโคมล้านนา ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 1 กล่าวว่า “อยากได้ความรู้ใหม่ๆ เกี่ยวกับการออกแบบโคมล้านนา จะได้ทำโคมที่สวยงาม ทันสมัย ตรงใจลูกค้า”

2. ความต้องการเรียนรู้การใช้สีและวัสดุที่หลากหลาย ผู้ผลิตสินค้าชุมชนบ้านป่าตาลต้องการเรียนรู้การใช้สีและวัสดุที่หลากหลาย เพื่อเพิ่มลูกเล่นให้กับผลิตภัณฑ์ ดังที่ ผู้ผลิตตุ๊กตาดินเผา ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 2 กล่าวว่า “อยากเรียนรู้วิธีใช้สีและวัสดุที่หลากหลาย จะได้เพิ่มลูกเล่นให้กับตุ๊กตาดินเผาได้ไม่เบื่อ”

3. ความต้องการเรียนรู้การผสมผสานศิลปะล้านนากับศิลปะสมัยใหม่ ผู้ผลิตสินค้าชุมชนบ้านป่าตาลต้องการเรียนรู้การผสมผสานศิลปะล้านนากับศิลปะสมัยใหม่ เพื่อสร้างเอกลักษณ์ให้กับผลิตภัณฑ์ ดังที่ ผู้ผลิตสินค้าชุมชน ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 3 กล่าวว่า “อยากรู้วิธีผสมผสานศิลปะล้านนากับศิลปะสมัยใหม่ จะได้สร้างเอกลักษณ์ให้กับผลิตภัณฑ์ของเราไม่เหมือนใคร”

ภาพที่ 5 การอบรมเชิงปฏิบัติการ การสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์โคม เทคนิคสีน้ำมันลอยน้ำ

ภาพที่ 6 การอบรมเชิงปฏิบัติการ การสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ตุ่ง เทคนิคตุ่งแม่พิมพ์ฉลุลายล้านนา

จากความต้องการของผู้ผลิตสินค้าชุมชนบ้านป่าตาล คณะผู้วิจัยจึงได้จัดกิจกรรมฝึกอบรมพัฒนาทักษะด้านศิลปะให้กับผู้ผลิตโดยบูรณาการกับกิจกรรมศิลปะบำบัดแบบองค์รวมเพื่อให้กิจกรรมทางศิลปะเป็นสื่อกลาง ช่วยให้ผู้คนได้จัดการกับอารมณ์ความรู้สึก ความคิด และประสบการณ์ต่างๆ อย่างสร้างสรรค์ มุ่งเน้นไปที่การออกแบบ สอนเทคนิคการออกแบบใหม่ๆ การใช้ทักษะทางศิลปะในการช่วยออกแบบ การผสมผสานศิลปะล้านนา กับศิลปะสมัยใหม่ การใช้สีและวัสดุ สอนการใช้สีและวัสดุที่หลากหลาย เทคนิคการย้อมสี การประดับตกแต่ง และการตลาด สอนทักษะการตลาด การถ่ายภาพสินค้า การขายสินค้า

3) รูปแบบการเผยแพร่องค์ความรู้ของปราชญ์ชาวบ้านผู้ผลิตสินค้าชุมชนบ้านป่าตาล จังหวัดเชียงใหม่

จากผลการวิจัยทำให้ชุมชนบ้านป่าตาล จังหวัดเชียงใหม่ สามารถผลิตโคมล้านนา และตุ๊กต้ายางงาม ผลิตภัณฑ์เหล่านี้สะท้อนเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมล้านนาและเป็นแหล่งสร้างรายได้หลักให้กับชาวบ้าน ปราชญ์ชาวบ้านในชุมชนมีบทบาทสำคัญในการสืบทอดองค์ความรู้เกี่ยวกับการผลิตโคมและตุ๊กต้ายาง รูปแบบการเผยแพร่องค์ความรู้ของปราชญ์ชาวบ้านมีหลากหลายวิธี ดังนี้

1. การถ่ายทอดองค์ความรู้ ปราชญ์ชาวบ้านสอนทักษะการผลิตโคมและตุ๊กต้ายางให้กับเยาวชนในชุมชน โดยสอนให้ตั้งแต่การเตรียมวัสดุ การออกแบบ การประกอบ ไปจนถึงการตกแต่ง ทำให้เยาวชนมีความภาคภูมิใจในภูมิปัญญาท้องถิ่น และเห็นคุณค่าของการสืบทอดวัฒนธรรม
2. การสาธิตการผลิต ปราชญ์ชาวบ้านจัดกิจกรรมสาธิตการผลิตโคมและตุ๊กต้ายางให้กับนักท่องเที่ยวและผู้สนใจ เพื่อเป็นการเผยแพร่ภูมิปัญญาท้องถิ่นและดึงดูดนักท่องเที่ยวในงานเทศกาล งานประเพณี หรือสถานที่ท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวสามารถเรียนรู้วิธีการผลิตโคมและตุ๊กต้ายาง และลองทำด้วยตัวเอง
3. การถ่ายทอดองค์ความรู้ผ่านสื่อ คณะผู้วิจัยและปราชญ์ชาวบ้านเขียนคู่มือ ถ่ายทำวิดีโอสอนการผลิตโคมและตุ๊กต้ายาง เพื่อเผยแพร่องค์ความรู้สู่สาธารณชน สื่อเหล่านี้สามารถเผยแพร่ผ่านสื่อออนไลน์ เช่น เว็บไซต์ ยูทูบ หรือโซเชียลมีเดีย ซึ่งผู้คนสามารถเรียนรู้วิธีการผลิตโคมและตุ๊กต้ายางได้ทุกที่ทุกเวลา
4. การจัดตั้งแหล่งเรียนรู้ ชุมชนบ้านป่าตาลจัดตั้งแหล่งเรียนรู้เกี่ยวกับการผลิตโคมและตุ๊กต้ายาง เพื่อเป็นแหล่งถ่ายทอดองค์ความรู้ให้กับเยาวชนและผู้สนใจ มีการจัดแสดงโคมและ

ตุ๋น ไนทรคาร์ และสื่อการสอนต่างๆนักเรียน นักศึกษา และผู้สนใจสามารถมาเรียนรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นและฝึกทักษะการผลิตโคมและตุ๋น

นอกจากนั้น ชุมชนบ้านป่าตาลมีการสร้างแบรนด์ “โคมและตุ๋นบ้านป่าตาล” เพื่อเป็นการสร้างเอกลักษณ์ให้กับผลิตภัณฑ์ บรรจุภัณฑ์ของโคมและตุ๋นออกแบบให้สวยงาม สะดวกต่อการขนส่ง และรักษาคุณภาพของสินค้า มีข้อมูลเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ เช่น วัสดุ วิธีการผลิต แหล่งผลิต และยังทำหน้าที่เป็นสื่อการตลาด ดึงดูดความสนใจของผู้บริโภค

การส่งเสริมทางด้านการตลาด ชุมชนบ้านป่าตาลมีการส่งเสริมการตลาดของโคมและตุ๋นผ่านช่องทางต่างๆ เช่น การเข้าร่วมงานแสดงสินค้า การจำหน่ายสินค้าออนไลน์ และการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อต่างๆ มีการพัฒนาช่องทางการขายสินค้า เช่น การเปิดหน้าร้าน การขายสินค้าผ่านตัวแทนจำหน่าย และการส่งออกสินค้าการพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้ตรงกับความต้องการของตลาด เช่น การออกแบบโคมและตุ๋นที่มีลวดลายใหม่ๆ และการผลิตโคมและตุ๋นขนาดต่างๆ เพื่อตอบสนองความต้องการของลูกค้า

จากผลการพัฒนาเพื่อยกระดับกลุ่มผลิตภัณฑ์ 2 ประเภท คือ ผลิตภัณฑ์โคม และผลิตภัณฑ์ตุ๋น ได้ก่อให้เกิดการสร้างแบรนด์ของผลิตภัณฑ์ชุมชนและสร้างบรรจุภัณฑ์ที่เหมาะสมกับตัวสินค้า รักษาคุณภาพ และปกป้องตัวสินค้า ให้ความสะดวกในเรื่องการขนส่ง ส่งเสริมทางด้านการตลาด เพราะบรรจุภัณฑ์จะต้องทำหน้าที่บอกกล่าวสิ่งต่างๆ ของตัวผลิตภัณฑ์ โดยการบอกข้อมูลที่เป็นทั้งหมดของตัวสินค้าและนอกจากนั้นจะต้องมีรูปลักษณ์ที่สวยงาม สะดุดตาเชิญชวนให้เกิดการตัดสินใจซื้อการจัดเก็บมีความรวดเร็ว และยังถือเป็นการยกระดับมาตรฐานงานออกแบบบรรจุภัณฑ์ให้สามารถจัดจำหน่าย ตลอดจนการตัดสินใจเลือกซื้อสินค้า เพื่อให้สามารถสู้คู่แข่งทางการค้าในตลาดได้อย่างมีคุณภาพ และการส่งเสริมด้านการตลาดให้เข้ากับยุคสมัยปัจจุบัน

ภาพที่ 7 ตลาดชุมชน และการจัดกิจกรรมสาธิตองค์ความรู้ของปราชญ์ชุมชน วัดป่าตาล

อภิปรายผล

การพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนของบ้านป่าตาล จังหวัดเชียงใหม่ โดยประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาพื้นบ้านป่าตาล บูรณาการกับแนวคิดศิลปะบำบัดแบบองค์รวม ผ่านการออกแบบผลิตภัณฑ์ในรูปแบบใหม่ คือ โคมล้านนาเทคนิคสีน้ำมันลอยน้ำ โคมล้านนาเทคนิคเพนต์ ตงใย ศิลปะการตัดกระดาษล้านนา และตุ้งแม่มพิมพ์ฉลุลายล้านนา ส่งผลต่อชุมชนในหลายมิติ ดังนี้

1. ด้านเศรษฐกิจ ผลิตภัณฑ์ชุมชนในรูปแบบใหม่ เช่น โคมล้านนาเทคนิคสีน้ำมันลอยน้ำ โคมล้านนาเทคนิคเพนต์ ตงใย ศิลปะการตัดกระดาษล้านนา และตุ้งแม่มพิมพ์ฉลุลายล้านนา ได้รับความสนใจจากผู้บริโภคทั้งในท้องถิ่นและภูมิภาค ส่งผลให้ยอดขายสินค้าของชุมชนเพิ่มขึ้น ทำให้มีรายได้เพิ่มขึ้น สมาชิกในชุมชนมีงานทำ เกิดการจ้างงาน และกระจายรายได้สู่ชุมชน มีโอกาสพัฒนาธุรกิจ ขยายตลาด และสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจ

2. ด้านสังคม สมาชิกในชุมชนมีทักษะใหม่ สามารถนำไปประกอบอาชีพ สร้างรายได้ และพึ่งพาตนเองได้ มีความภาคภูมิใจในภูมิปัญญาท้องถิ่น เกิดความรักและหวงแหน

วัฒนธรรมประเพณี เกิดการรวมกลุ่ม ความสามัคคี และการมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชน ชุมชนมีภาพลักษณ์ที่ดี เป็นที่รู้จัก และได้รับการยอมรับจากสังคม

3. ด้านวัฒนธรรม ภูมิปัญญาพื้นบ้านปาดาลได้รับการสืบทอด รักษา และพัฒนา ผลิตภัณฑ์ชุมชนในรูปแบบใหม่ เป็นการต่อยอดภูมิปัญญาท้องถิ่น สร้างสรรค์ผลงานที่มีเอกลักษณ์ และสะท้อนวัฒนธรรมล้านนาเป็นสื่อกลางในการเผยแพร่ และส่งเสริมวัฒนธรรม ล้านนาสู่สาธารณชน

4. ด้านสุขภาพจิต การมีส่วนร่วมในกิจกรรมการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน ช่วยให้สมาชิกในชุมชนรู้สึกผ่อนคลาย ลดความเครียด เกิดความสุข และส่งผลดีต่อสุขภาพจิต กิจกรรมการออกแบบ การผลิต และการตกแต่งผลิตภัณฑ์ ช่วยพัฒนาทักษะการคิด การตัดสินใจ และความคิดสร้างสรรค์ ผลิตภัณฑ์ชุมชนในรูปแบบใหม่ เป็นสื่อกลางในการบำบัด ช่วยเยียวยาจิตใจ และส่งเสริมสุขภาพจิตของผู้ใช้

5. ด้านสิ่งแวดล้อม การพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน คำนึงถึงการใช้วัสดุธรรมชาติ และกระบวนการผลิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ชุมชนมีจิตสำนึกในการรักษาสิ่งแวดล้อม และใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน

ความต้องการยกระดับทักษะด้านศิลปะเพื่อสร้างสรรค์ผลิตสินค้าชุมชนบ้านปาดาล จังหวัดเชียงใหม่ มีความต้องการหลักๆ ดังนี้

1. ความต้องการเรียนรู้เทคนิคการออกแบบใหม่ๆ ผู้ผลิตสินค้าชุมชนบ้านปาดาล ต้องการเรียนรู้เทคนิคการออกแบบใหม่ๆ เพื่อนำมาพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มีความสวยงาม ทันสมัย สอดคล้องกับความต้องการของตลาดปัจจุบัน ซึ่งเทคนิคการออกแบบใหม่ๆ ที่ผู้ผลิตสินค้าชุมชนมีความสนใจ เช่น การออกแบบผลิตภัณฑ์ให้มีรูปทรงที่หลากหลาย ทันสมัย และดึงดูดความสนใจ การออกแบบลวดลายบนผลิตภัณฑ์ให้มีความสวยงาม ประณีต และสื่อถึงเอกลักษณ์ของชุมชน การออกแบบบรรจุภัณฑ์ให้สวยงาม สะดวกต่อการใช้งาน และช่วยรักษาคุณภาพของสินค้า

2. ความต้องการเรียนรู้การใช้สีและวัสดุที่หลากหลาย ผู้ผลิตสินค้าชุมชนบ้านปาดาลต้องการเรียนรู้การใช้สีและวัสดุที่หลากหลาย เพื่อเพิ่มลูกเล่นให้กับผลิตภัณฑ์ ทำให้ผลิตภัณฑ์ดูน่าสนใจ และตอบสนองความต้องการของลูกค้า ซึ่งสีและวัสดุที่ผู้ผลิตสินค้าชุมชนมีความสนใจ เช่น การใช้สีสันทันทีสดใส หรือสีโทนธรรมชาติ ขึ้นอยู่กับประเภทของผลิตภัณฑ์ การใช้วัสดุธรรมชาติ เช่น ไม้ ผ้า หวาย หรือวัสดุรีไซเคิล เพื่อเพิ่มมูลค่าให้กับผลิตภัณฑ์ การผสมผสานสีและวัสดุต่างๆ เพื่อสร้างสรรค์ผลงานที่มีเอกลักษณ์

3. ความต้องการเรียนรู้การผสมผสานศิลปะล้านนากับศิลปะสมัยใหม่ ผู้ผลิตสินค้าชุมชนบ้านป่าตาลต้องการเรียนรู้การผสมผสานศิลปะล้านนากับศิลปะสมัยใหม่ เพื่อสร้างเอกลักษณ์ให้กับผลิตภัณฑ์ ทำให้ผลิตภัณฑ์มีความโดดเด่น ไม่เหมือนใคร และเป็นที่ต้องการของลูกค้า ซึ่งแนวทางการผสมผสานศิลปะล้านนากับศิลปะสมัยใหม่ เช่น การนำลวดลายศิลปะล้านนามาประยุกต์ใช้กับผลิตภัณฑ์สมัยใหม่ การใช้วัสดุและเทคนิคสมัยใหม่มาผลิตงานศิลปะล้านนา การผสมผสานสีสันทันและรูปแบบของศิลปะล้านนากับศิลปะสมัยใหม่

รูปแบบการเผยแพร่องค์ความรู้ของปราชญ์ชาวบ้านผู้ผลิตสินค้าชุมชนบ้านป่าตาล จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า

1. การถ่ายทอดองค์ความรู้ เป็นวิธีการเผยแพร่องค์ความรู้ที่สำคัญที่สุด ปราชญ์ชาวบ้านสอนทักษะการผลิตโคมและตุ๊กตาให้กับเยาวชนในชุมชน โดยสอนให้ตั้งแต่การเตรียมวัสดุ การออกแบบ การประกอบ ไปจนถึงการตกแต่ง วิธีการนี้ช่วยให้เยาวชนเรียนรู้ทักษะต่างๆ ได้อย่างละเอียด และสามารถนำไปประกอบอาชีพได้จริง นอกจากนี้ ปราชญ์ชาวบ้านยังสอนทักษะการคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา และการตัดสินใจ เพื่อให้เยาวชนสามารถพัฒนาทักษะการผลิตและออกแบบผลิตภัณฑ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และมีความภาคภูมิใจในภูมิปัญญาท้องถิ่น และเห็นคุณค่าของการสืบทอดวัฒนธรรม

2. การสาธิตการผลิตโคมและตุ๊กตาเป็นวิธีการเผยแพร่องค์ความรู้ที่มีประสิทธิภาพ ช่วยให้ผู้ชมสามารถเรียนรู้วิธีการผลิตได้โดยตรง เห็นขั้นตอนการผลิต และสามารถลองทำด้วยตัวเองได้ วิธีการนี้ดึงดูดความสนใจของผู้ชม และช่วยให้ผู้ชมเข้าใจวิธีการผลิตได้ง่ายขึ้น การสาธิตการผลิตมักจัดขึ้นในงานเทศกาล งานประเพณี หรือสถานที่ท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวสามารถเรียนรู้วิธีการผลิตโคมและตุ๊กตา และลองทำด้วยตัวเอง ซึ่งเป็นประสบการณ์ที่น่าสนใจและประทับใจ

3. การถ่ายทอดองค์ความรู้ผ่านสื่อ เช่น คู่มือ วิดีโอสอน หรือสื่อออนไลน์ เป็นวิธีการเผยแพร่องค์ความรู้ที่มีประสิทธิภาพ ช่วยให้ผู้ชมสามารถเรียนรู้วิธีการผลิตโคมและตุ๊กตาได้ทุกที่ทุกเวลา สื่อเหล่านี้มักเผยแพร่ผ่านเว็บไซต์ ยูทูบ หรือโซเชียลมีเดีย ผู้คนสามารถเรียนรู้วิธีการผลิตโคมและตุ๊กตาได้โดยไม่ต้องเดินทางไปที่ชุมชน วิธีการนี้ช่วยให้เข้าถึงผู้ชมได้กว้างขึ้น และช่วยให้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นที่รู้จักมากขึ้น

4. การจัดตั้งแหล่งเรียนรู้เกี่ยวกับการผลิตโคมและตุ๊กตาเป็นวิธีการเผยแพร่องค์ความรู้ที่มีประสิทธิภาพ ช่วยให้ผู้ชมสามารถเรียนรู้วิธีการผลิตโคมและตุ๊กตาได้อย่างละเอียด

แหล่งเรียนรู้มักมีการจัดแสดงโคมและตุ้มโย นิทรรศการ และสื่อการสอนต่างๆ นักเรียน นักศึกษา และผู้สนใจสามารถมาเรียนรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นและฝึกทักษะการผลิตโคมและตุ้มโย วิธีการนี้ช่วยให้ผู้ชมสามารถเรียนรู้วิธีการผลิตโคมและตุ้มโยได้อย่างเต็มรูปแบบ และช่วยให้เข้าใจวัฒนธรรมล้านนาได้ดียิ่งขึ้น

การสร้างแบรนด์ “โคมและตุ้มโยบ้านป่าตาล” เป็นการสร้างเอกลักษณ์ให้กับผลิตภัณฑ์ ช่วยให้ผลิตภัณฑ์เป็นที่รู้จัก และดึงดูดความสนใจของผู้บริโภค แบรนด์ “โคมและตุ้มโยบ้านป่าตาล” สื่อถึงคุณภาพ ความสวยงาม และเอกลักษณ์ของผลิตภัณฑ์ที่ผลิตจากภูมิปัญญาท้องถิ่น การสร้างแบรนด์ช่วยให้ผลิตภัณฑ์มีมูลค่าเพิ่ม และสามารถแข่งขันในตลาดได้

โดยสรุป รูปแบบการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนโดยประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาพื้นบ้านป่าตาล จังหวัดเชียงใหม่ บูรณาการกับแนวคิดศิลปะบำบัดแบบองค์รวม เป็นแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืน ส่งผลดีต่อชุมชนในหลายมิติ ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม สุขภาพจิต และสิ่งแวดล้อม สอดคล้องกับงานศึกษาของ พงศกร เล็งดี (พงศกร เล็งดี, 2555: 36 – 46) พบว่า ศิลปะบำบัดเป็นการใช้ศิลปะในการบำบัดทางจิตใจภายในบรรยากาศความสัมพันธ์เชิงบำบัด เพื่อมาเป็นการสื่อสารถึงความคิด อารมณ์ ความรู้สึก มีการทำการศึกษาผลดีทางสุขภาพจิต เช่นเดียวกับงานศึกษาของ ทวีศักดิ์ สิริรัตน์เลขา (ทวีศักดิ์ สิริรัตน์เรขา, 2550: 47) กล่าวว่า ศิลปะบำบัด (Art Therapy) สามารถเลือกใช้กิจกรรมทางศิลปะที่เหมาะสมช่วยในการบำบัดรักษา และฟื้นฟูสมรรถภาพให้ดีขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานศึกษาของ ชาญณรงค์ พรรุ่งโรจน์ (ชาญณรงค์ พรรุ่งโรจน์, ศิลป์: ยิน ยล สัมผัส, 2544: 15) ได้กล่าวว่า ศิลปะบำบัด คือ การใช้ศิลปะเป็นเครื่องมือหลักในการเยียวยารักษาอาการเจ็บป่วยทั้งทางร่างกายและจิตใจ โดยมุ่งเน้นให้ผู้รับการบำบัดได้สำรวจภายในจิตใจของตนเอง เปิดเผยตัวตนและสื่อสารผ่านงานศิลปะอย่างเป็นอิสระ กระบวนการบำบัดช่วยให้ความเครียด ความเศร้า เช่นเดียวกับงานศึกษาของ ชลิดา รัชตะพงศ์ธร (ชลิดา รัชตะพงศ์ธร, 2554: บทคัดย่อ) ได้ออกแบบศิลปะบำบัดเพื่อลดภาวะซึมเศร้า ซึ่งจากผลการวิจัยพบว่า สามารถช่วยลดความซึมเศร้าระดับต้นในผู้สูงอายุได้ ซึ่งจากการยกระดับทักษะด้านศิลปะให้กับผู้ผลิตสินค้าชุมชนบ้านป่าตาล จังหวัดเชียงใหม่ เป็นสิ่งจำเป็น ที่จะช่วยพัฒนาคุณภาพของผลิตภัณฑ์ เพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน และสร้างรายได้ให้กับชุมชน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรให้การสนับสนุนและส่งเสริมผู้ผลิตสินค้าชุมชนอย่างต่อเนื่อง เพื่อนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน

องค์ความรู้จากงานวิจัย

องค์ความรู้จากงานวิจัยนี้ สรุปได้เป็น 3 ประเด็นดังนี้

1) ต้นน้ำ ได้แก่ องค์ความรู้ภูมิปัญญาพื้นบ้านที่ทรงคุณค่า นั่นคือ ทรัพยากรบุคคล ภูมิปัญญา ราษฎรชุมชน ผู้สูงอายุ การอนุรักษ์ สืบสาน ส่งเสริม ต่อยอด พัฒนา

2) กลางน้ำ ได้แก่ การสืบสาน จัดเก็บองค์ความรู้ภูมิปัญญาพื้นบ้านที่มีคุณค่าอย่างมีระบบ โดยการทำงานบันทึกจากครอบครัว ชุมชน เพื่อเป็นผู้ช่วยวิจัย บันทึก จากชุมชนจะเป็นผู้สัมผัส สืบสานพัฒนา ต่อยอดองค์ความรู้ภูมิปัญญาอย่างยั่งยืน มีการจัดเก็บองค์ความรู้ อย่างมีระบบ การจัดทำสื่อดิจิทัลเผยแพร่ การจัดทำสื่อนวัตกรรมศิลปะบำบัดด้วยการใช้เทคโนโลยีผสมผสานกับความรู้ดั้งเดิม

3) ปลายน้ำ ได้แก่ การส่งเสริม ต่อยอด พัฒนาต้นทุนองค์ความรู้ภูมิปัญญาพื้นบ้าน จากฐานแห่งปัจจัย 4 สืบสาน พัฒนา ต่อยอดองค์ความรู้ภูมิปัญญาอย่างยั่งยืน สร้างผลิตภัณฑ์ ของชุมชนองค์ความรู้ภูมิปัญญาพื้นบ้าน แบบดั้งเดิม และรูปแบบใหม่ จากการพัฒนา ต่อยอด องค์ความรู้ภูมิปัญญา

ภาพที่ 8 องค์ความรู้จากการศึกษา

การบูรณาการศิลปะบำบัดแบบองค์รวม เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างยั่งยืน ของชุมชน
วัดวิถีบ้านป่าตาล ต.บวักค่าง อ.สันกำแพง จ.เชียงใหม่

สรุป

สรุปได้ว่า การใช้ศิลปะบำบัดแบบองค์รวมเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างยั่งยืน ในชุมชนนวัตกรรมบ้านป่าตาล ต.บวกก้าง อ.สันกำแพง จ.เชียงใหม่ เกิดการมีเป้าหมายร่วมกัน พัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนเสริมสร้างสุขภาพกายและใจ สร้างสรรค์ประโยชน์แก่ชุมชน อนุรักษ์ ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่น ตระหนักถึงพลังของศิลปะในการพัฒนาชีวิต และเกิดการ เรียนรู้สร้างสรรค์ศิลปะเพื่อพัฒนาตนเองและผลิตภัณฑ์

การพัฒนาทักษะและสร้างรายได้ ของกลุ่มผลิตภัณฑ์โคมไฟและผลิตภัณฑ์ตุ้มโย สร้างแบรนด์และบรรจุภัณฑ์ที่เหมาะสม เพื่อส่งเสริมการตลาดผ่านช่องทางออนไลน์ ในการ เพิ่มขีดความสามารถในการอนุรักษ์และพัฒนาผลิตภัณฑ์ และสร้างรายได้ให้กับคนในชุมชน

การเสริมสร้างศักยภาพของชุมชนเพื่อยกระดับผลิตภัณฑ์สู่มาตรฐานสากล ให้เป็นที่ รู้จักและยอมรับในระดับชาติ การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นและสิ่งแวดล้อมพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากอย่างยั่งยืน แสดงศักยภาพของชุมชนบนเวทีโลก และปรับตัวเข้ากับสังคมไทยในศตวรรษที่ 21 นับได้ว่าชุมชนนวัตกรรมบ้านป่าตาลเป็นตัวอย่างที่ดีของ ชุมชนที่สามารถพัฒนาตนเองอย่างยั่งยืนด้วยภูมิปัญญาและความคิดสร้างสรรค์

ข้อเสนอแนะ

1) มิติและบทบาทของงานภูมิปัญญาผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น การวิจัยควรมีส่งเสริม การพัฒนาผลิตภัณฑ์ด้านงานภูมิปัญญาผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น ของชุมชนนวัตกรรมอื่นๆ โดยใช้ เทคโนโลยีและนวัตกรรมที่ตอบโจทย์กับยุคสมัยใหม่ เพื่อรองรับเศรษฐกิจทางวัฒนธรรมและ ขยายผลให้เกิด Soft Power ในอนาคต

2) มิติด้านการพัฒนาทรัพยากรบุคคล

(1) ส่งเสริมสนับสนุนให้เกิดการพัฒนาทักษะฝีมือตลอดจนรูปแบบที่มีตัวเลือก ได้อย่างหลากหลาย เพื่อให้เกิดการพัฒนาทรัพยากรบุคคลในทุกกระดับ

(2) ส่งเสริมให้เกิดการจัดการเรียนรู้ การจัดการกิจกรรมฝึกอบรม เพื่อพัฒนาทักษะ เดิมที่เป็นต้นทุนที่มีอยู่ (Upskill) ตลอดจนเพิ่มเติมทักษะใหม่ (Reskill) เพื่อเสริมสร้างให้เกิด การพัฒนาตนเองอย่างยั่งยืน

(3) เสริมสร้างความตระหนักใน คุณค่า การอนุรักษ์ สืบทอด และการพัฒนา งานด้านงานภูมิปัญญาท้องถิ่น การสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์โคมล้านนา และผลิตภัณฑ์ตุ้มโย

3) มิติด้านเศรษฐกิจและการตลาด

(1) เพิ่มกลยุทธ์ทางการตลาดสินค้าท้องถิ่น ขยายช่องทางการค้าให้ลงสู่โลกออนไลน์ และจัดทำระบบให้เกิดประสิทธิภาพและกระตุ้นจุดขายในหลากหลายรูปแบบเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค

(2) พัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม แสดงคุณค่าของมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่น เมื่อแหล่งชุมชนและผู้ประกอบการทางวัฒนธรรมมีรายได้จากการท่องเที่ยวก็จะเกิดการดูแลรักษา อนุรักษ์คุณค่าทางมรดกได้ในระยะยาว

(3) การเพิ่มมูลค่าทางการตลาดของสินค้าทางวัฒนธรรมงานภูมิปัญญาท้องถิ่น ผลิตภัณฑ์โคม และผลิตภัณฑ์ตุ๊กต้ายาย สามารถสร้างรายได้ให้แก่ชุมชน โดยการพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มีคุณภาพดียิ่งขึ้น และการพัฒนาต่อยอดองค์ความรู้เดิมสู่องค์ความรู้ใหม่ เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคในยุคปัจจุบัน

บรรณานุกรม

- ชลิดา รัชตะพงศ์ธร. (2554). สีและปัจจัยเกี่ยวเนื่องในศิลปะบำบัดที่มีอิทธิพลต่อการลดภาวะซึมเศร้าของ ผู้สูงอายุ. **รายงานวิจัย**. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์. (2544). **ศิลป์: ยิน ยล สัมผัส**. กรุงเทพมหานคร: ฟอรัม แอสโซซิเอทส์.
- ดร.ท สัทธีรัตน์. (2565). ทักษิณาวรรต: ศิลปะบำบัดในมิติทางพระพุทธศาสนา. **วารสารสหวิทยาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์**. 5(4), 1571 - 1582.
- ทวีศักดิ์ สิริรัตน์เรขา. (2550). **ศิลปะบำบัด ศาสตร์และศิลป์แห่งการบำบัด**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- ฉันทวัฒน์ ปุณฺณธรรณรัตน์ และคณะ. (2566). ศิลปะบำบัดสำหรับเด็กและเยาวชนที่ถูกทารุณกรรม. **วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม**. 7(7), 120-132.
- พงศกร เล็งดี. (2555). การใช้ศิลปะบำบัดกับผู้ป่วยทางจิตเวช. **วารสารสถาบันจิตเวชศาสตร์สมเด็จพระเจ้าพระยา**. 6(1): 36 – 46.
- พรนภา สุขมูลศิริ. (2564). การออกแบบสื่อศิลปะบำบัดความเครียดเพื่อส่งเสริมสุขภาพจิตในวัยทำงาน. **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต**. คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.

- พิเศษ โฟพิศ. (2561). ศิลปะบำบัดสำหรับผู้ต้องขังชาย. วารสารพัฒนศิลป์วิชาการ. 2(ฉบับพิเศษ), 249-256.
- วศมนตร์ ทรัพย์สินชัย, มัทธนี ปราโมทย์เมือง. (2548). กิจกรรมทางศิลปะเพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์. เอกสารประกอบการสัมมนาเชิงปฏิบัติการ เรื่อง การใช้ศิลปะเพื่อการบำบัด. กรุงเทพมหานคร: สถาบันราชานุกูล.
- สายอักษร รักคง. (2563). เยียวยาสภาวะสุขภาพจิตด้วยศิลปะบำบัด. วารสารศิลป์ พีระศรี. 7 (2), 65-84.